

EKONOMİK COĞRAFYA

Doç. Dr. Nuri YAVAN

Ankara Üniversitesi
Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
Coğrafya Bölümü
Beşeri ve İktisadi Coğrafya Anabilim Dalı
nuri.yavan@ankara.edu.tr

EKONOMİNİN BÜYÜKLÜĞÜ ve ÖLÇÜLMESİ 2:

ULUSAL/MİLLİ GELİR, HESAPLANMASI VE REFAH DÜZEYİNİN ÖLÇÜMÜ

- **Dersin İçeriği**
- GSMH nedir? GSYİH'den Farkı nedir?
- Diğer Ulusal Gelir Ölçütleri
- Nominal (Cari) ve Reel (Sabit) GSYİH
- Ekonomik büyüme ve Hesaplanması
- GSYH Herşeyi Ölçer mi?
 - ▣ Kayıt dışı ekonomi
- Refah Düzeyinin Ölçülmesi ve Uluslararası Karşılaştırmaları
 - ▣ Kişi Başına Düşen GSYİH
 - ▣ Satın Alma Gücü Paritesi (SGP)
 - ▣ İnsani Gelişme Endeksi

GSYİH ve GSMH Farkı nedir?

GSMH (Gayri safi milli hasıla): GSYİH'ye ülke dışındaki üretim faktörlerinin gelirleri eklendiğinde ve ülke içindeki yabancı faktörlerin gelirleri çıkartıldığında elde edilir.

GSYİH, yerli ekonominin, **ülke içinde** gerçekleştirilen üretimin durumunun ortaya koyarken, **GSMH**, yerli ekonominin yanısıra **yurtdışı** gelen gelir-giderleri de esas alarak «gerçek» ulusal geliri yansıtır.

GSMH = GSYİH + Dış Alem NFG

Dış Alem Net Faktör Geliri (Dış Alem NFG): yerli üretim faktörlerine yurtdışından yapılan ödemeler ile yerli ekonomi tarafından yabancı üretim faktörlerine yapılan ödemeler arasındaki fark olarak tanımlayabiliriz.

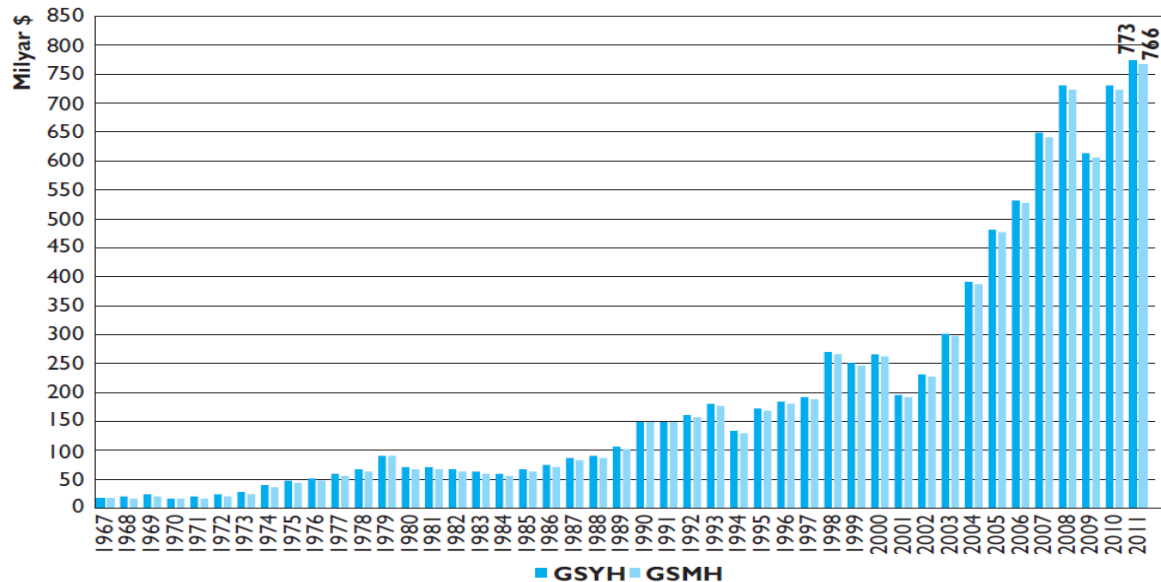
Dış Alem NFG = yurtdışından gelen faktör gelirleri - yurtdışına yapılan faktör giderleri

Örneğin, Türkiye'de oturup başka ülkelerden gelir elde edenler oluyor. Ülkede üretilen gelirin de bir bölümü yabancılara aktarılıyor. Bunlara **dış alem faktör gelir ve giderleri** deniyor. Önemli bir kalem, ödenen ve alınan **faizlerden** oluşuyor. Yurtiçindeki ve Yurtdışındaki şirketlerin **kâr** ve çalışanların **gelir transferleri** de dış dünya faktör gelirleri arasında yer alıyor.

Mesela geçici olarak Fransa'da çalışıyorsanız, oradaki işletmenizden elde ettiğiniz kârlar Türkiye'nin GSMH'sının bir parçasıdır. Ancak bu GSYİH'nin içinde değildir.

Kısacası GSYİH'de **Coğrafya**; GSMH 'da ise **Ülke Vatandaşlığı** sözkonusudur.

Türkiye GSYH ve GSMH, 1967-2011.

Kaynak: Dünya Gelişme Göstergeleri (WDI), Dünya Bankası, 2012.

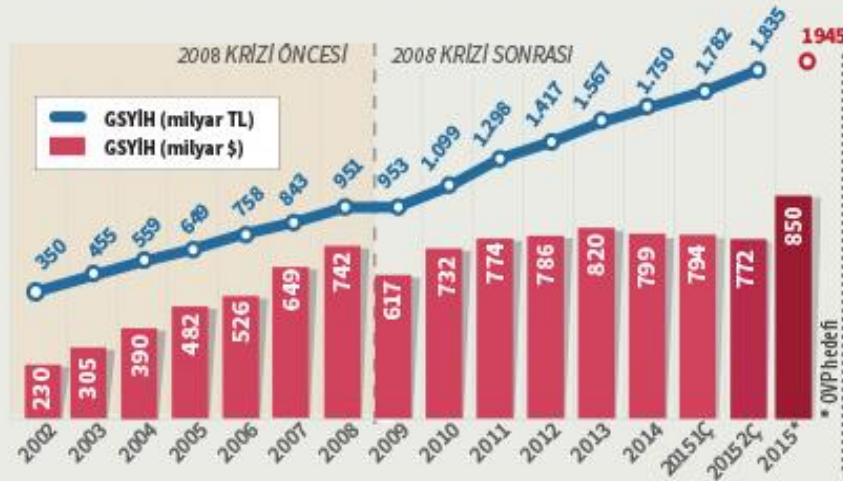
Milli gelir
1.835
milyar TL

Büyüme
%3.8

18'incilik kalıcı mı?

Türkiye 2014'te 800 milyar 107 milyon dolarlık bir milli geliriyle 800.2 milyar dolarlık Hollanda'nın gerisine, 18'inciye geriledi. İlk çeyrekte 1 dolar=2.45 TL, ikinci çeyrekte 1 dolar=2.66 TL çıkan ortalama kur nedeniyle TL bazında yükselse de dolar bazında düşüyor. Bu da uluslararası sıralamada yerini sarsıyor. Kur bugün 3 TL'nin üzerinde. Dolayısıyla 18. sıra kalıcı. Hatta 19. sıradaki S. Arabistan'a hızla yaklaşıyoruz.

BÜYÜME 800 MİLYAR \$'IN ALTINDA TÜRK HALKI 176 \$ FAKİRLEŞTİ

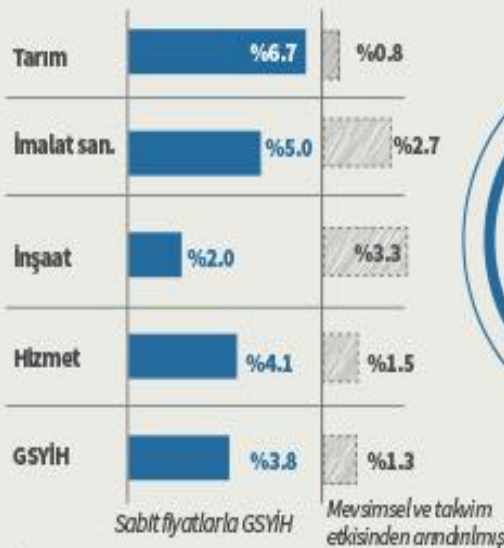

KİŞİ BAŞINA GELİR 10BİN \$

Türkiye nüfusu 2014 yıl sonu verilerine göre 77 milyon 696 bin kişi... 772 milyar dolara gerileyen dolar bazında milli gelir kişi başına gelirin 6 yıl sonra tekrar 10 bin doların altına inmesine neden oldu. 2015 verileri açıklandığında

9.941\$

SEKTÖRLERE GÖRE BÜYÜME

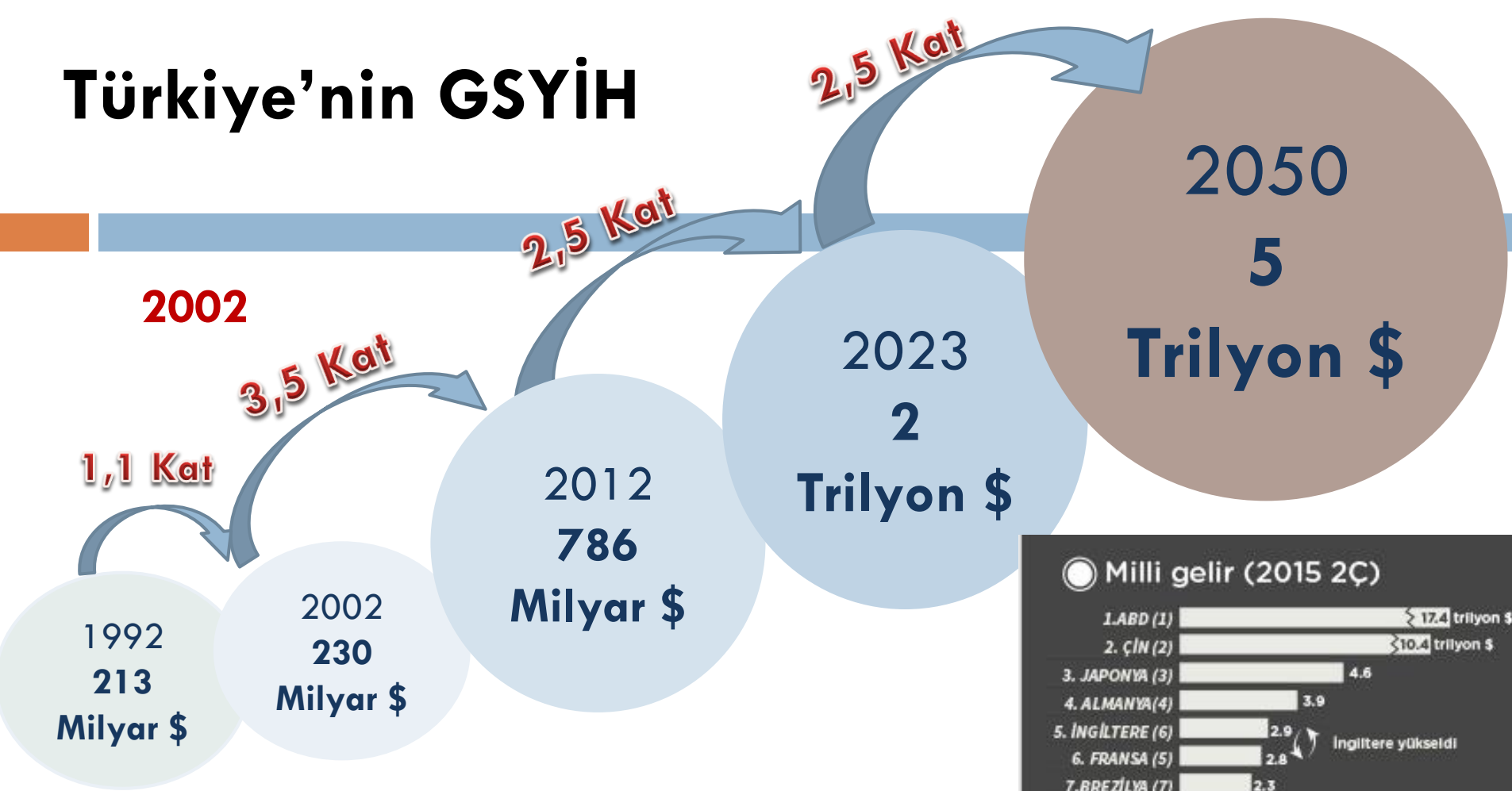
ÇEYREKLER İTİBARIYLA BÜYÜME

İLK ÇEYREKTE REVİZYON

Çeyrek bazında milli gelir tahminlerin üzerinde arttı. İlk çeyrek büyümesi de %2.3'ten %2.5'e yükseltildi. Hesaplama kullanılan kur, ilk çeyrekte 2.45 TL, ikinci çeyrekte 2,66 TL olunca dolar bazında milli gelir ikinci çeyrekte yerinde saydı. İlk yarı itibarıyla büyüme %3.1 oldu

Türkiye'nin GSYİH

Kaynak: TÜİK, OVP, PwC

Diğer Ulusal Gelir Ölçütleri

- Ulusal gelirin ölçülmesinde GSYİH ve GSMH'nın yanında çok yaygın olmasa da başka ölçütlerde kullanılmaktadır. Bunlar:
- **Safi Milli Hasıla (SMH):** GSMH'dan amortismanların çıkarılması ile elde edilebilir.
- **Milli Gelir (MG):** Milli Gelir, Safi Milli Hasıla (SMH)'dan dolayı vergilerin çıkarılıp sübvansiyonların eklenmesi ile bulunabilir.
- **Milli Gelir (MG),** bir ekonominin sahip olduğu üretim faktörlerine yapılan ödemelerin toplamına eşittir.
- **Kişisel Gelir (KG),** Milli gelire, transfer ödemeleri eklenip, kurumlar vergisi, dağıtılmayan kurum karları ve sosyal sigortalar kesenekleri çıkarıldığı zaman kişisel gelir elde edilir.
- **Harcanabilir Gelir (HG),** Kişisel gelirden, gelir vergisi çıkarıldığında da harcanabilir kişisel gelir elde edilir.

GSYİH

(+) Dış alemden elde edilen faktör gelirleri

(-) Dış aleme ödenen faktör ödemeleri

= GSMH

(-) Amortismanlar

= Safi Milli Hasıla

(-) [Dolaylı vergiler – sübvansiyon]

= Milli Gelir

(-) Dağıtılmayan karlar

(-) Sigorta primleri

(-) Kurumlar vergisi

(+) Transfer harcamaları

= Kişisel Gelir

(-) Dolaysız vergiler

= Harcanabilir Gelir = C+S

Nominal (Cari fiyatlarla) GSYİH ve Reel (sabit fiyatlarla) GSYİH

- **Nominal/Cari GSYİH:** GSYİH'nin hesaplandığı dönemde piyasada geçerli olan fiyatlarla hesaplanmış GSYİH'ya "nominal GSYİH" veya "cari GSYİH" denir. Nominal GSYİH içinde fiyat değişmelerini de barındırdığı için özellikle bir ekonominin performansını değerlendirmede kullanılamaz.
 - **Cari fiyat:** Hesaplama yapılan dönemde piyasada geçerli olan fiyattır.
- **Reel (Sabit fiyatlarla) GSYİH:** Reel GSYİH, fiyat değişmelerini içermediği için ekonominin gerçek üretim kapasitesindeki değişimi yansıtır. Reel GSYİH hesaplanırken bir baz yıl seçilip, o yılın fiyatları (sabit fiyatlar) ile hesaplanır. (Örn: baz yılımız 2010 yılı olabilir).
 - **Sabit fiyat:** Belirli bir yılın fiyatlarını esas alınarak hesaplanan değerdir.
- **Nominal GSYİH,** bir dönemin üretiminin değerini, aynı dönemin fiyatları (câri fiyatlar) ile ölçerken; **Reel GSMH** dönem üretiminin değerini baz alınan bir yılın fiyatları (sabit fiyatlar) ile ölçer.
- Böylece reel GSMH, fiyat artışlarının etkisini gidererek, gerçek (veya fiziki) üretimdeki dönemler arası değişimleri görmeyi mümkün kılar.
- Ekonomik analizler için nominal (câri) değerler pek kullanışlı değildir. Bu nedenle ekonomik analizde fiyat değişmelerinin etkisini içermeyen reel (sabit) değerler ile çalışılır.

YIL	Nominal GSYH (₺)	Reel GSYH (₺)
2009	1.042.000	1.065.000
2010	1.170.750	1.170.750
2011	1.259.750	1.214.250
2012	1.404.000	1.290.900

Türkiye reel ve nominal GSYİH'ları ve büyüme oranları, 2000-2011

YIL	Reel GSYH (₺)	Nominal GSYH (₺)	Büyüme Reel GSYH (%)	Büyüme Nominal GSYH (%)
2000	72.436.399.000	166.658.021.000	-----	-----
2001	68.309.352.000	240.224.082.000	-5,70	44,14
2002	72.519.831.000	350.476.090.000	6,16	45,90
2003	76.338.192.000	454.780.659.000	5,27	29,76
2004	83.485.591.000	559.033.025.000	9,36	22,92
2005	90.499.731.000	648.931.712.000	8,40	16,08
2006	96.738.320.000	758.390.785.000	6,89	16,87
2007	101.254.625.000	843.178.421.000	4,67	11,18
2008	101.921.730.000	950.534.250.000	0,66	12,73
2009	97.003.114.411	952.558.578.826	-4,83	0,21
2010	105.885.643.938	1.098.799.348.446	9,16	15,35
2011	114.873.979.334	1.294.892.893.091	8,49	17,85

Ekonomik büyüme ve Hesaplanması

- Reel GSYİH, en çok kullanılan ulusal gelir ölçütüdür. Çünkü bir ekonominin bir yıldan diğer yıla **büyüme oranı** reel GSYİH kullanılarak ölçülür.
- "**Ekonomik Büyüme**», bir ekonominin zaman içerisinde **üretim kapasitesinin artmasıdır ve reel GSYİH'daki değişimi ölçmektir.**
- **Ekonomik Büyüme**, milli gelirden artış demektir. **Ekonomik büyüme** ile daha fazla mal ve hizmetin üretildiği, böylece hasılanın arttığı ve ülke halkının daha fazla mal ve hizmet tüketebildiği anlaşılır.
- Bir ekonominin **büyüme oranı** şöyle ölçülebilir:

$$BÜYÜME_{GSYH_t} = \frac{GSYH_t - GSYH_{t-1}}{GSYH_{t-1}} * 100$$

Türkiye reel GSYH'sı (1998 yılı fiyatları) 2010 yılında 105.885.643.938 TL ve 2011 yılında 114.873.979.334 TL olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'nin 2011 yılı büyüme oranı:

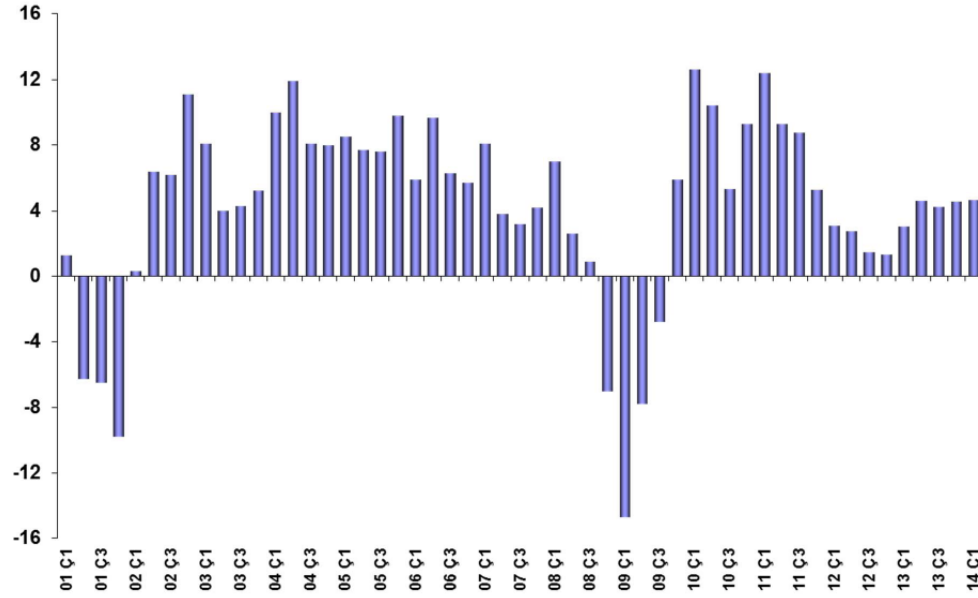
$$BÜYÜME_{GSYH_{2011}} = \frac{GSYH_{2011} - GSYH_{2010}}{GSYH_{2010}} * 100$$

$$BÜYÜME_{GSYH_{2011}} = \frac{114.873.979.334 - 105.885.643.938}{105.885.643.938} * 100$$

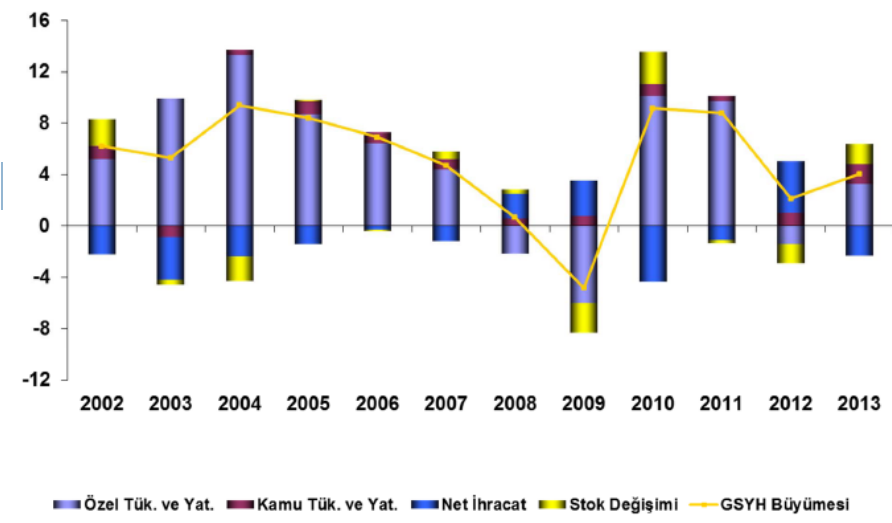
$$BÜYÜME_{GSYH_{2011}} = \%8,49$$

Türkiye'nin 2011 yılı büyüme oranı:
Bu sonuca göre Türkiye ekonomisi 2010'dan 2011 yılına **reel olarak %8,49** oranında büyümüştür.

GSYH Büyüme Oranları (Yıllık % Değişim)

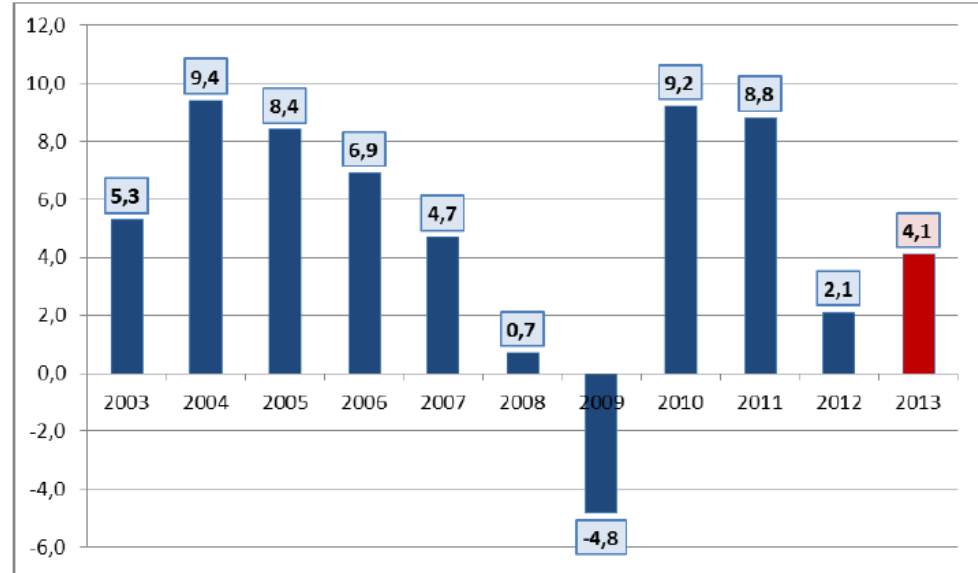
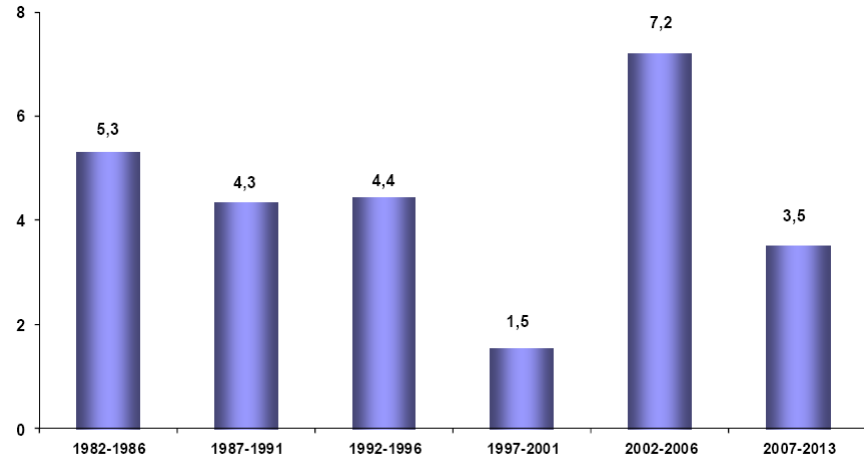
GSYH Büyümesine Katkıları (%)

Kaynak: TÜİK

Türkiye'nin Reel GSYİH Büyüme Oranları

GSYH Büyüme Oranı (Dönem Ortalaması, %)

GSYİH herşeyi ölçer mi?

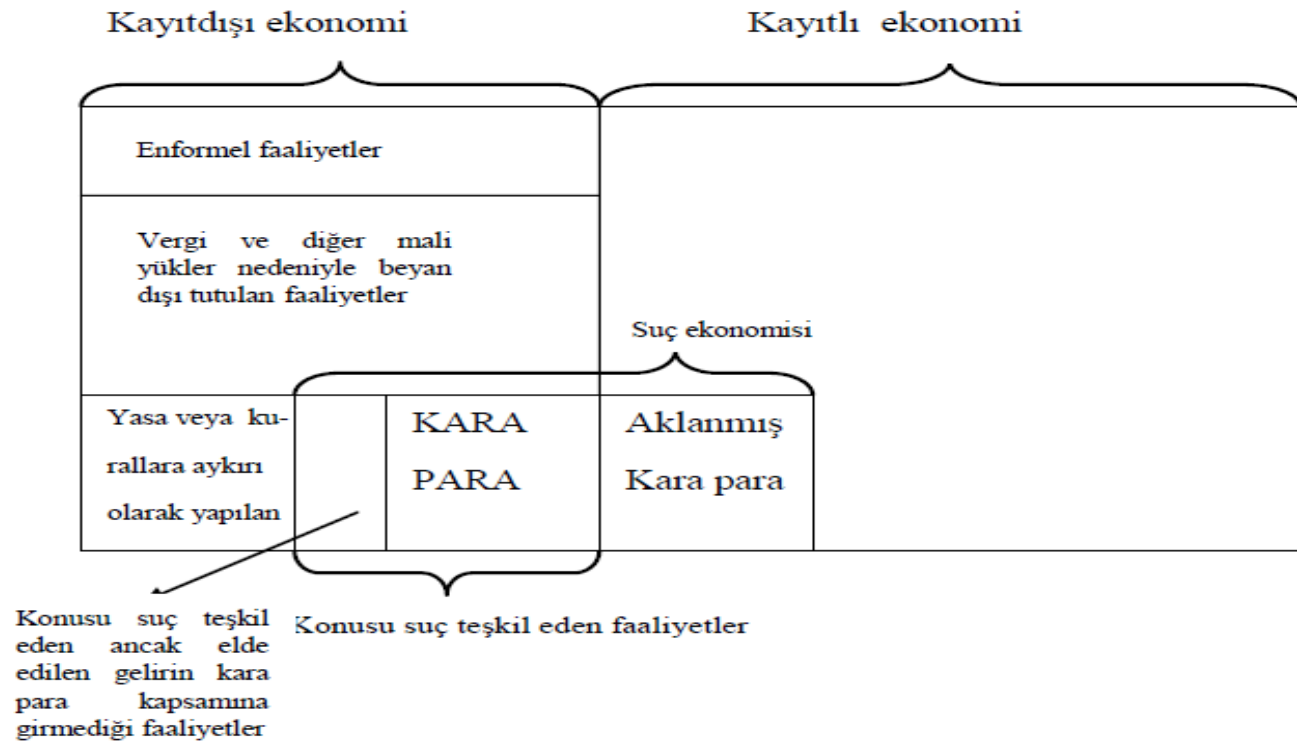
GSYH aslında tüm iktisadi aktiviteleri ölçmesi gerekse de **gerçekte herşeyi ölçemez**. Ulusal gelir hesapları **sadece piyasada gerçekleşen iktisadi alışverişleri** ölçer.

- 1) **Kanun dışı ekonomik aktiviteleri içermez**. Örn; kaçak içki-uyuşturucu üretim ve ticareti, kumar vb. mal ve hizmetler her ne kadar **ciddi bir ekonomik büyüklüğe sahip olsalar da GSYH içerisine dahil edilemezler**.
- 2) **Kayıt Dışı ya da Yeraltı Ekonomisi** olarak da adlandırılan **bildirilmeyen dolayısıyla kayıtdışı yapılan iktisadi işlemlerde GSYH hesaplamalarına dahil edilmezler**. Örn: Belgesiz alış – verişler, daha çok **vergi kaçırmak, sigorta primi ödememek vb.** amaçlarla **kişi ve kurumların yaptıkları işlemleri yetkili mercilere bildirmemesi**.
- 3) **Piyasa Dışı İktisadi Aktiviteler** GSYH'ya dahil **edilmezler**. Örn: Evinizin bahçesinde **yetiştirip tükettiğiniz salatalık GSYH'ya dahil edilmeyecektir**. (temizlik, yemek yapma, çocuk bakma, kendinizin yaptığı boya badana, tamir vb.)
- 4) GSYH, **mal ve hizmetlerin kalitelerinde ortaya çıkan iyileşmelerin hesaba katılmasını imkansız kılmaktadır**.
- 5) Mal ve hizmetlerin, üretim ve tüketiminde **çevreye verilen zarar GSYH'ya dahil edilemez**.

Kayıt Dışı

Ekonomi

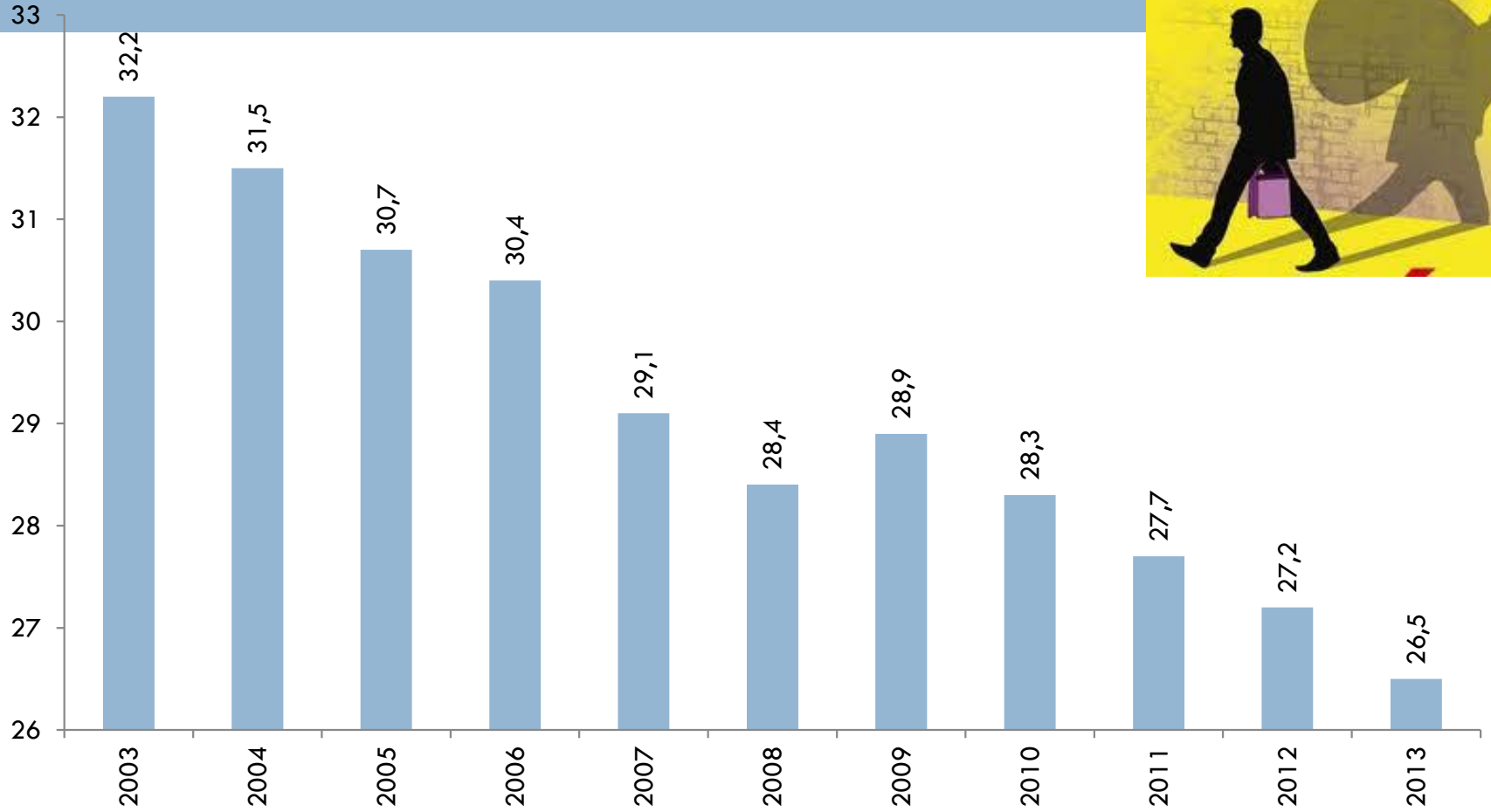
Kayıtdışı ekonomik faaliyetler;

- (1) **beyandışı ekonomik faaliyetler**: yasal ekonomik faaliyetler alanında yürütülen, ancak vergi idaresine beyan edilmeyen gelir kalemlerinden oluşmaktadır. Üretilen mal yasaldir, üretim ve dağıtım kanalları yasaldir. Ancak vergi veya diğer mali yük getiren mevzuattaki mali yüklerden kaçınmak için rakamlar olması gerekenden daha düşük beyan edilir/edilmez.
- (2) **enformel ekonomik faaliyetler**: formel olarak kayda geçmeyen ve formel ekonomik üretim ve değişim süreçlerine dahil olmayan faaliyetlerdir.
- (3) **yasadışı ekonomik faaliyetler**: Yasalara Aykırı Olarak Yürütülen Faaliyetler ile Konusu Suç Teşkil Eden Faaliyetlerdir. Yeraltı (underground), kara (black), gizli (hidden), yasadışı (illegal) ekonomi olarak adlandırılmaktadır. Örneğin sosyal güvenlik mevzuatına aykırı şekilde işçi çalıştırmak yasaya aykırı kayıtdışılık nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna karşın Konusu suç teşkil eden gelir getirici faaliyetler ise uyuşturucu kaçakçılığı, yasal olmayan silah ticareti, insan ticareti, göçmen kaçakçılığı vd.dir ki bunlar hapis cezası ile cezalandırılması gerekli konusu suç teşkil eden faaliyetler yer almaktadır.

Türkiye'de **Kayıt Dışı** (GSYİH'ye Girmeyen) Ekonominin Büyüklüğü

13

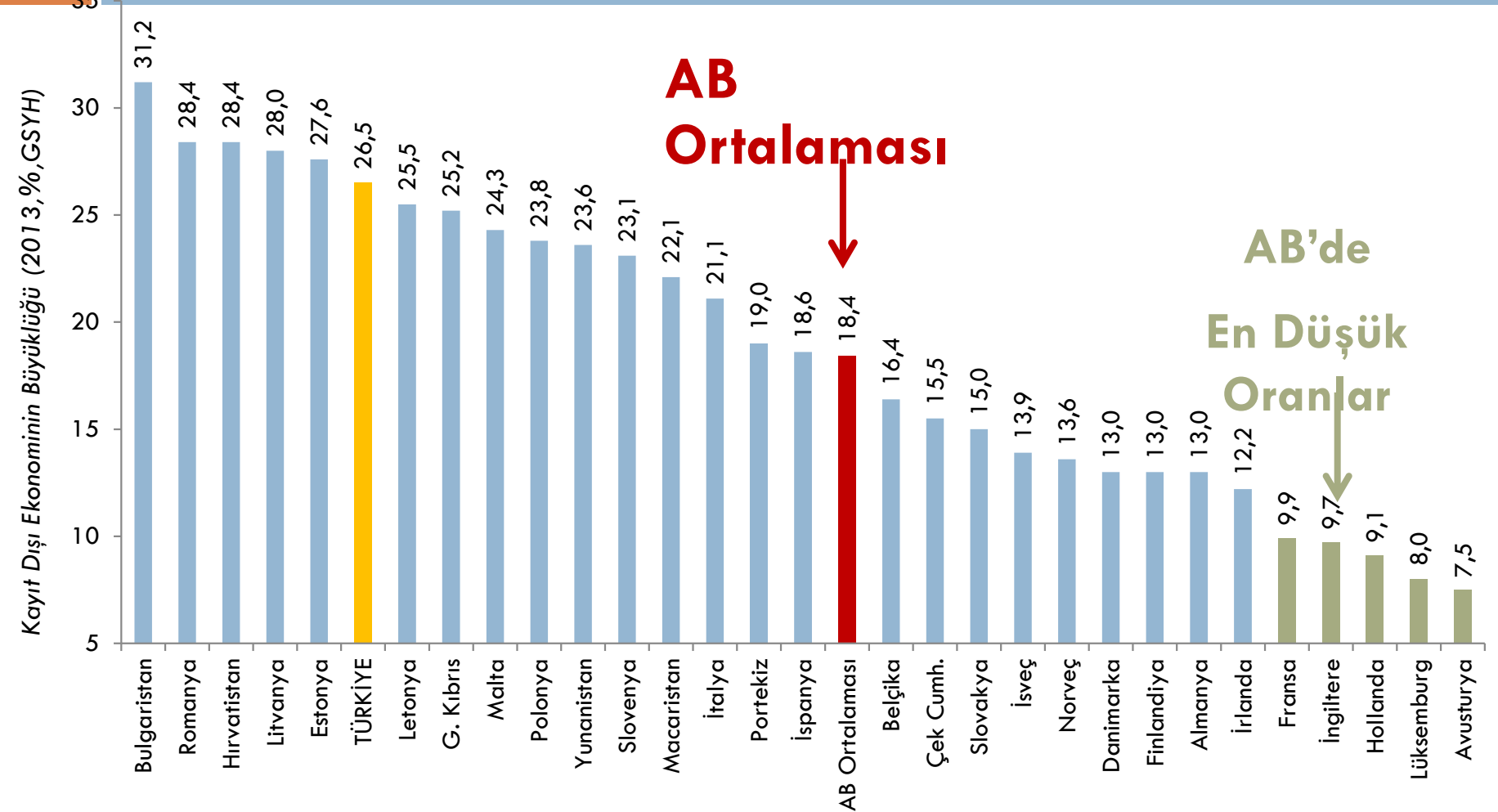
Kayıt Dışı Ekonominin Büyüklüğü (%GSYİH)

Kaynak: Schneider, 2013

Kayıt Dışı Ekonominin Büyüklüğü

14

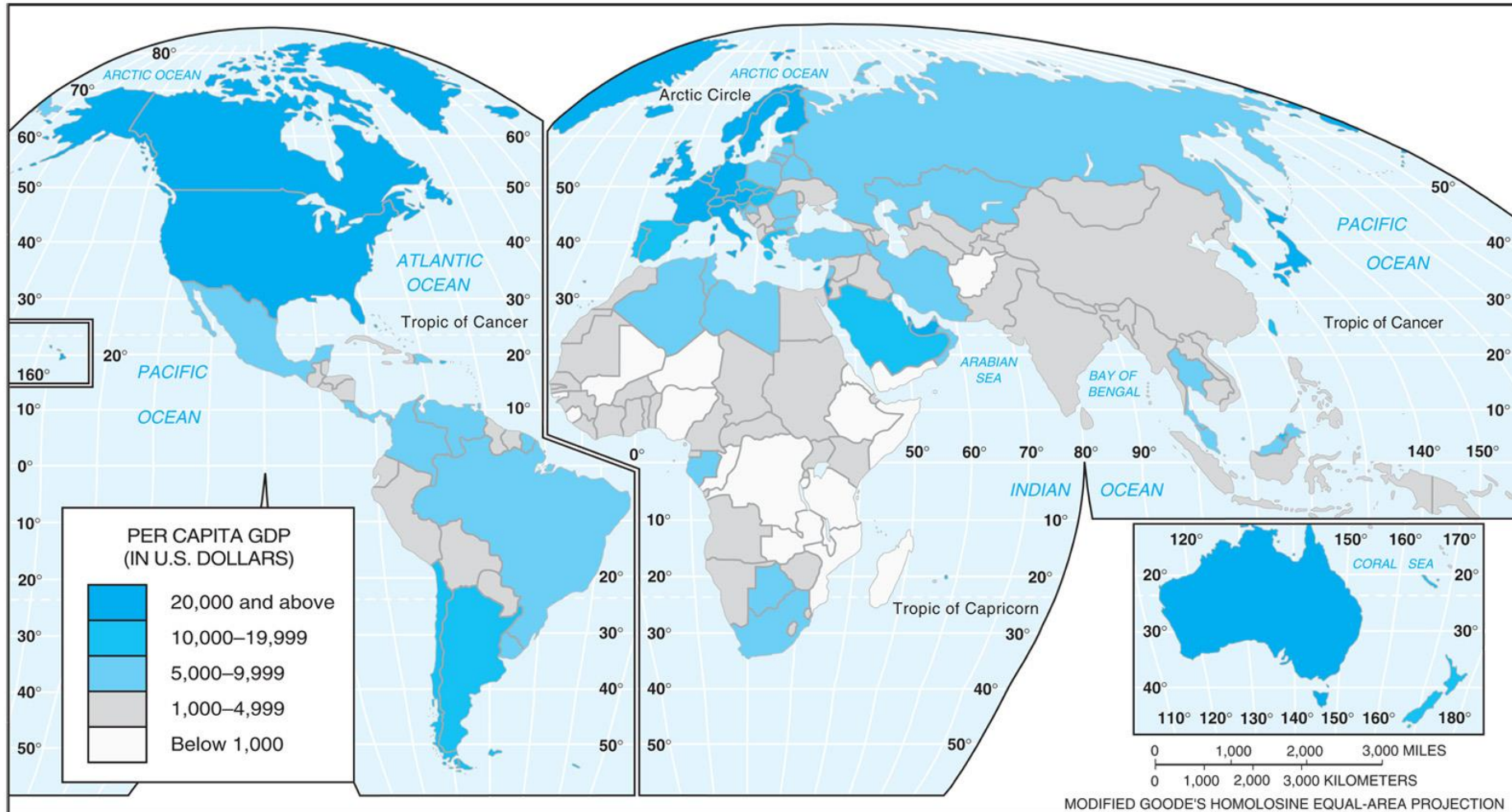

Bir Refah Ölçütü ve Uluslararası Refah Karşılaştırması Aracı Olarak KBGSYİH: Kişi başına GSYİH

- İktisatçılar ve politikacılar **GSYH'ı daha çok bir ülkenin vatandaşlarının refah düzeylerinin zaman içerisinde nasıl değiştiğini** gözlemlemek ve **ülkelerin refah düzeylerini** karşılaştırmak için kullanırlar.
- GSYH'nın **mutlak anlamda bir refah ölçütü** olduğu söylenemez. **Örn: Türkiye 2011 yılı itibarıyla dünyanın en büyük 16. ekonomisidir.** Ancak Aynı karşılaştırma **kişi başına düşen GSYH** göre yapıldığında ise **Türkiye'nin 86. olduğu** görülmektedir.

- **Kişi Başına GSYH**, GSYH nüfusuna bölünerek elde edilir.
$$KBGSYH = \frac{GSYH}{Nüfus}$$
- Kişi başına düşen GSYH için en makro düzeydeki üretkenlik (verimlilik) ölçütü de denebilir.
- **Ülkelerarası refah karşılaştırması** yapabilmek için öncelikle **ortak bir para birimine** ihtiyaç vardır. Bu sorun günümüzde ülkelerin **GSYH'ları Amerikan doları (ABD) cinsinden ifade edilerek** çözülmektedir.
- Ortak bir para birimi ile ifade edilmiş GSYH veya kişi başına GSYH ülkeler arası refahın karşılaştırılabilmesi için yeterli olmayabilir.
- **Sahip olunan varlığın parasal değerinden çok satın alma gücü refahın belirlenmesinde önem** kazanacaktır. **Örn: 100 bin TL'ye Ankara'da 100 m2 büyüklüğünde** ortalama bir semtte bir apartman **daresi** alabilirsiniz. Fakat **Londra'da 100 m2 büyüklüğünde bir daire** alabilmeniz için **yaklaşık 500 bin sterlin** ödemeniz gerekecektir.
- **Paranın satın alabildikleri, yani satın alma gücü, ülkeden ülkeye farklılıklar** göstermektedir. O zaman **gerçek bir refah karşılaştırması** yapabilmek için o ülkenin **KBGSYH'nın satın alma gücü'ne** bakmak gerekir.

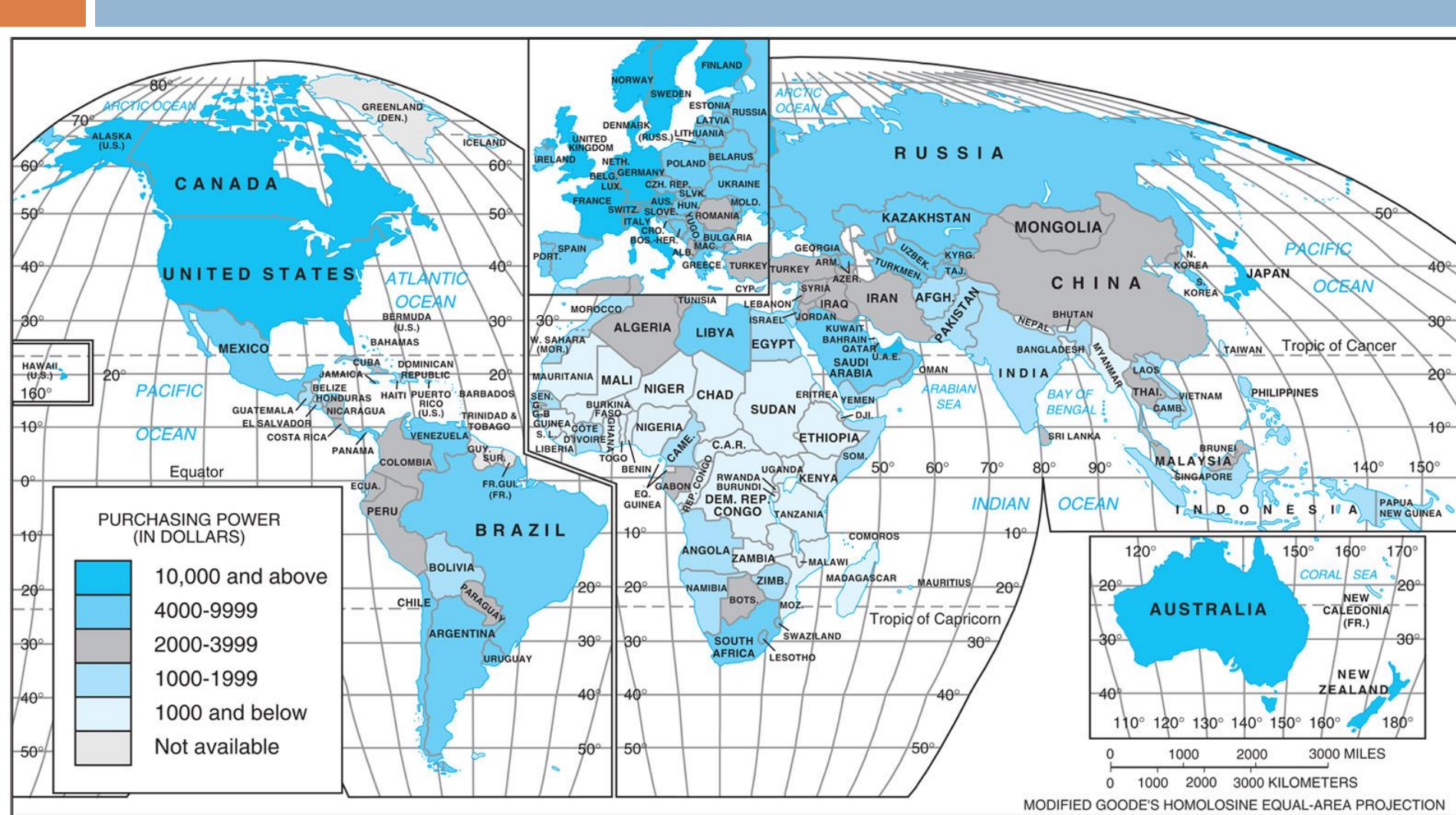
Kalkınmanın en temel göstergesi: Kişi Başına GSYİH (GDP per Capita)

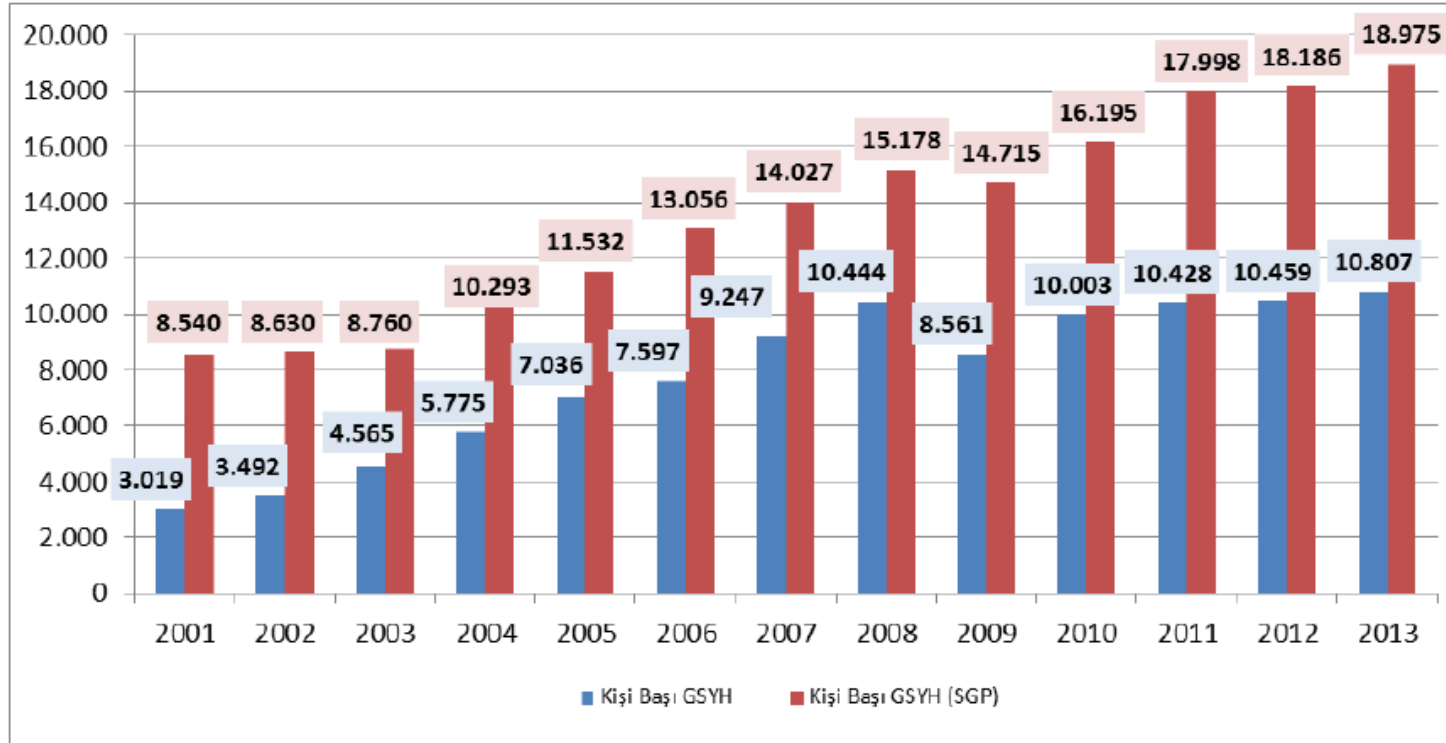
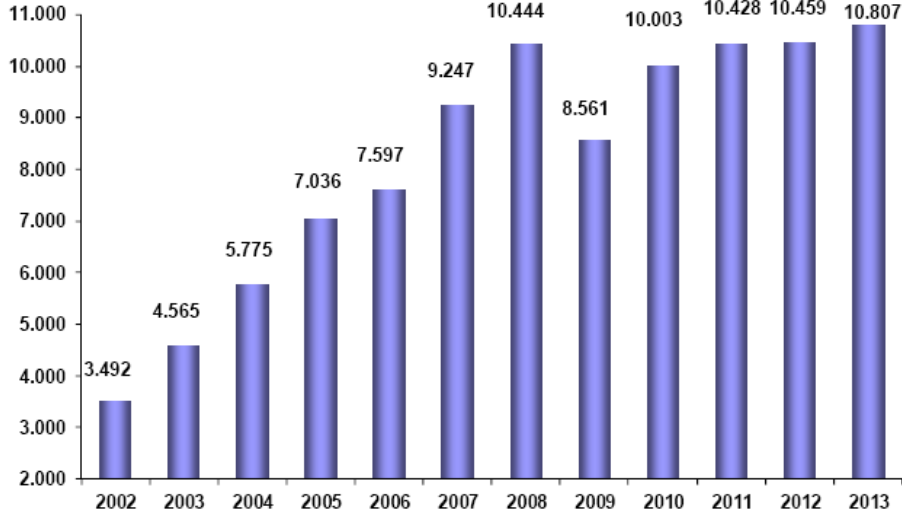
Satın Alma Gücü Paritesi (SGP)

- **Satın Alma Gücü Paritesi (SGP)**, ülkelerarasındaki fiyat düzeyi farklılaşmasını ortadan kaldıran bir çeşit düzeltilmiş döviz kurudur.
- **Satın Alma Gücü Paritesi** belirli bir mal ve hizmet sepetinin satın alınabilmesi için gerekli ulusal para tutarlarının birbirine oranıdır. Başka bir ifadeyle **SGP, farklı para birimlerinin satın alma gücünü eşitleyen bir değişim oranıdır.**
- Eğer 1 TL'nin satın alma gücü Türkiye'de de yurtdışında da aynı ise o zaman iki ülke parası arasında reel döviz kurunun da aynı olması gerekir.
- SGP'ye göre iki ülke parası arasındaki nominal döviz kuru bu ülkeler arasındaki fiyat farkını yansıtmalıdır. **Örn:** Bir porsiyon dönerin ortalama fiyatı Türkiye'de 2012 yılında 10 TL, Almanya'daki fiyatı ise 20 Euro olsun. Eğer Euro / TL nominal döviz kurunu 2 TL varsayarsak, Almanya'da dönerin fiyatı 40 TL'ye eşit olur. Bu durumda Almanya'da 1 Euro'nun satın alma gücünün 1TL'den daha düşük olduğunu (1/4) rahatlıkla söyleyebiliriz.
- Nominal döviz kuru 1 Euro = 2TL veya 1TL = 0,5 Euro olsa da, nominal döviz kurunun satın alma gücünü yansıtmadığı bir gerçektir. Bu durumda Nominal döviz kuru ile hesaplanan Alman GSYH'sinin olduğundan daha yüksek, Türkiye GSYH'nin ise daha düşükmüş gibi görünmesine neden olur. O yüzden, SGP kullanılarak hesaplanmış kişi başına düşen GSYH'dan daha iyi bir refah karşılaştırması yapabilmeye olanak sağlar.
- **Örn:** 2011'de cari fiyatlarla 10.498 \$ olan KBGSYH, SGP ile 16.885 \$'dır. Her ne kadar Türkiye'de bir kişinin ortalama geliri 10.498 \$ olsa da bu para ile aslında 16.885 \$ değerinde mal ve hizmet satın alabilmektedir.

Kalkınmanın rölatif en iyi göstergesi: **SAPG** ile KBGSMH

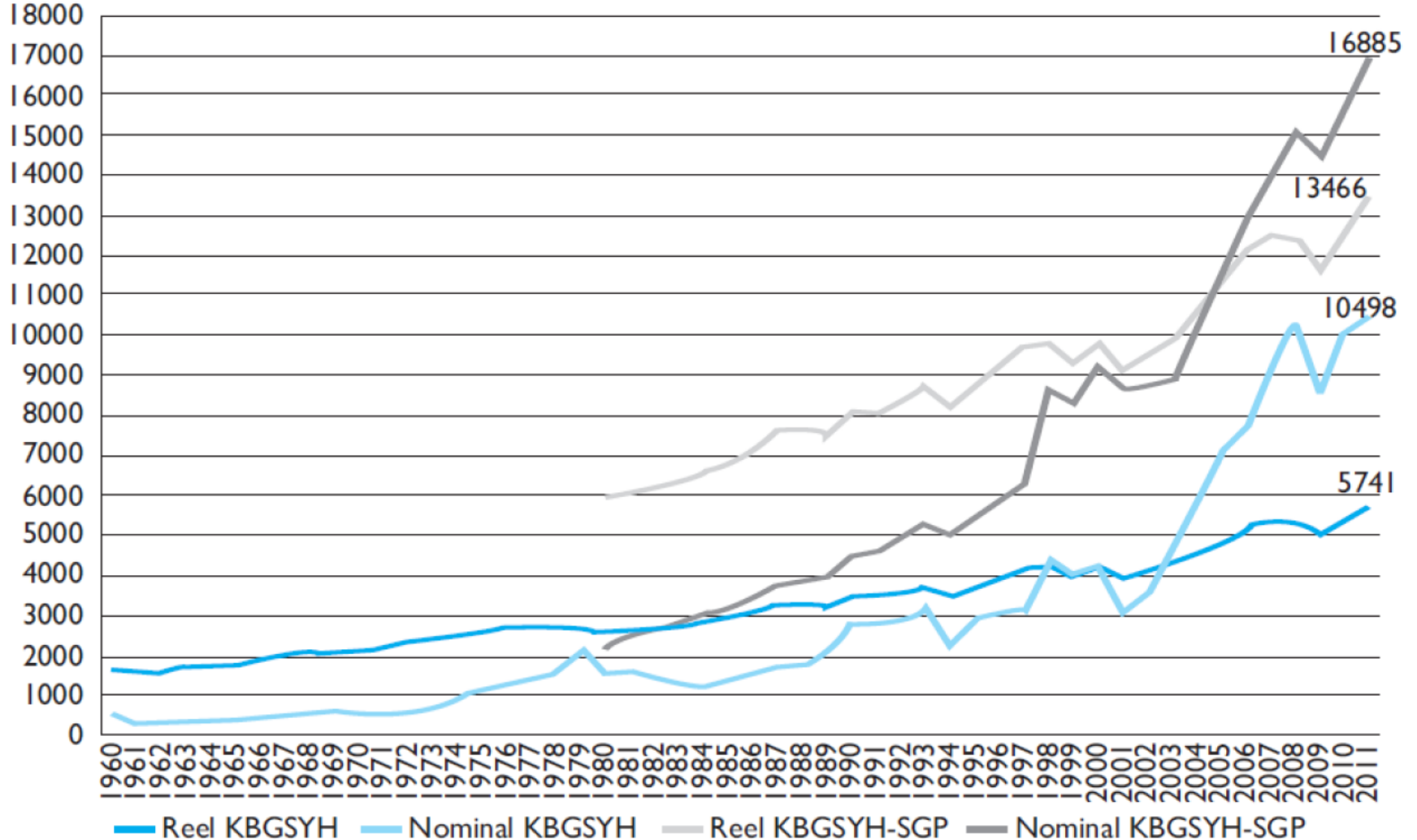

Kişi Başına Düşen GSYH (ABD Doları)

Türkiye'de reel, nominal ve SGP ile Kişi Başına Düşen GSYİH (1960-2011)

Türkiye'de kişi başına düşen reel ve nominal GSYH (KBGSYH): ABD ve SGP, 1960-2011

Alternatif Refah Ölçümü: **İnsani gelişme İndeksi**

- İster nominal ister reel hesaplınsın ya da SGP ile hesaplınsın **kişi başına GSYH toplumun genelinin refah düzeyini yansıtmayabilir.**
- Özellikle **gelirin adil dağılmadığı, ekonomik gelişmeye sosyal gelişmelerin eşlik etmediği** durumlarda **kişi başına düşen ortalama gelir yüksek olsa bile toplum refahı yüksek olmayabilir.**
- Çünkü **KBGSYH gelir ya da harcamaya dayanan bir refah ölçütüdür.** Gerçek yaşam kalitesini yansıtmayabilir.
- Ülkeler arasında **doğru bir refah karşılaştırması yapabilmek** için BM Kalkınma Programı (UNDP) tarafından geliştirilen **İnsani Gelişme Endeksine (İGE) bakmak gerekebilir.**
- **İGE, insan refahını belirleyen üç temel unsuru** dikkate alır: **Gelir, eğitim ve sağlıklı yaşam süresi.**
- **İGE'nin en önemli bileşeni SGP ile hesaplanan kişi başına reel GSMH'dır.**
- **İGE'nin amacı, sosyal ve kültürel gelişmeyi kapsayan ve gelir düzeyinin ötesine geçen bir refah değerlendirmesi yapmaktır.**
- **İGE'ne göre Türkiye 2011 yılında insani gelişme açısından 187 ülke arasında 92'nci'dir.** Aslında **Türkiye aynı yıl, SGP'ne göre hesaplanmış kişi başına reel GSMH'ya göre 57'nci sıradadır.**
- Bu **Türkiye'deki iktisadi gelişmenin toplumun yaşam kalitesine ve sosyal gelişmeye tam olarak yansımadığının** bir göstergesidir.

İGE'ni Oluşturan Bileşenler	Değişkenler
Yaşam Süresi	<ul style="list-style-type: none"> Doğumda beklenen yaşam süresi
Eğitim	<ul style="list-style-type: none"> Yetişkinler için ortalama eğitim süresi Çocuklar için beklenen eğitim süresi
Gelir	<ul style="list-style-type: none"> Kişi başına GSMH (Satınalma gücü paritesine göre, ABD doları)

Tablo 1.2
İnsani Gelişme Endeksinde Kullanılan Değişkenler

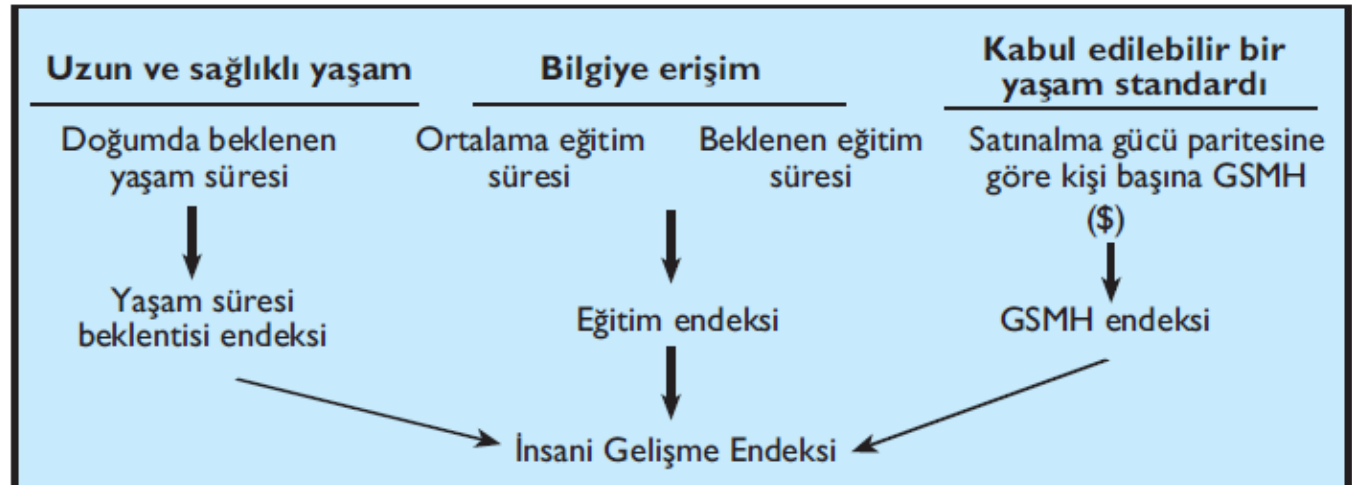
Kaynak: UNDP, *Human Development Report 2010, The Real Wealth of Nations: Pathways to Human Development* (New York: Oxford University Press, 2011), s. 215.

$$\text{İnsani Gelişme Endeksi} = \sqrt[3]{\text{Yaşam Endeksi} \times \text{Eğitim Endeksi} \times \text{GSMH Endeksi}}$$

Şekil 1.1

İnsani Gelişme Endeksinin Hesaplanması

Kaynak: UNDP, *Human Development Report 2011, Sustainability and Equity: A Better Future For All*, New York: Palgrave Macmillan, s. 167.

Seçilmiş Bazı Ülkelerde İnsani Gelişme Endeksi 2011

Ülkeler 4 Gruba Ayrılır:

1. Düşük insani gelişme grubu
2. Orta insani gelişme grubu
3. Yüksek insani gelişme grubu
4. Çok yüksek insani gelişme grubu

- İGE, 0 ile 1 arasında puan alır.
- En yüksek sayı, en fazla gelişmesini gösterir.

	İGE Sırası	Ülke	İnsani Gelişme Endeksi (İGE)	Ortalama Ömür (Yıl)	Ortalama Eğitim Süresi	KBGSMH (2005, SGP \$)
Çok Yüksek İnsani Gelişme	1	Norveç	0,943	81,1	12,6	47.557
	2	Avustralya	0,929	81,9	12,0	34.431
	3	Hollanda	0,910	80,7	11,6	36.402
	4	ABD	0,910	78,5	12,4	43.017
	9	Almanya	0,905	80,4	12,2	34.854
	12	Japonya	0,901	83,4	11,6	32.295
	29	Yunanistan	0,861	79,9	10,1	23.747
Yüksek İnsani Gelişme	48	Uruguay	0,783	77	8,5	13.242
	56	S. Arabistan	0,77	73,9	7,8	23.274
	66	Rusya	0,755	68,8	9,8	14.561
	84	Brezilya	0,718	73,5	7,2	10.162
	88	İran	0,707	73	7,3	10.164
	92	Türkiye	0,699	74	6,5	12.246
Orta İnsani Gelişme	95	Ürdün	0,698	73,4	8,6	5.300
	101	Çin	0,687	73,5	7,5	7.476
	113	Mısır	0,644	73,2	6,4	5.269
	124	Endonezya	0,617	69,4	5,8	3.716
	134	Hindistan	0,547	65,4	4,4	3.468
Düşük İnsani Gelişme	143	Kenya	0,509	57,1	7	1.492
	172	Afganistan	0,398	48,7	3,3	1.416
	174	Etiyopya	0,363	59,3	1,5	971
	184	Mozambik	0,322	50,2	1,2	898
	187	Kongo	0,286	48,4	3,5	280

Kalkınmanın **en** iyi göstergesi: İnsani Gelişme Endeksine göre ülkeler

